

Svenska tomater

(av Tommy Sellberg)

Den attraktiva kassörskan tittar inte upp från sin datorskärm när hon ställer frågan.

"Är det svenska tomater?"

"Eh... ja...", svarar jag på rutin utan att reflektera över vad hon egentligen frågar om. Jag tänker att jag gillar hennes röst och att det är synd att hon inte tittade upp från sin datorskärm. Jag tänker också att jag bör förtydliga mitt svar, eftersom jag inte har en aning om vad för sorts tomater det är i påsen.

"Eller ja", skyndar jag mig att tillägga. "Ja' tror de'..."

Kassörskan ler lite smått.

"Då kör vi på det!". Hon knackar på några tangenter och puttar tomaterna vidare på bandet – fortfarande utan att ta sin blick från datorskrmen.

Jag följer tomaternas färd på bandet och funderar på om det här verkligen blev rätt nu. Tomaterna är visserligen röda och runda, som man föreställer sig att svenska tomater bör vara, men jag har verkligen ingen aning om deras ursprung. Varför sade jag att jag tror att de är svenska? Jag tror ingenting alls. Stod det någonting på informationsskylten där jag hittade dem? Jag minns inte.

Jag tittar tillbaka på kassörskan, som nästan arbetat sig igenom alla mina varor nu, och känner att jag måste säga någonting ytterligare. Det är inte priset på tomaterna som jag bryr mig om, utan jag är bara inte bekväm med att ha ljugit på det här viset – eller att behöva bära ansvaret för de potentiella konsekvenserna. Felaktig lagerstatus? Ogiltiga marknadsundersökningar? Löneavdrag för kassörskan? Nej, det är inte något som jag vill ha på mitt samvete. Jag väljer att precisera mitt svar ytterligare.

"De' va' dom där längst till vänster... tror ja'..."

Sådär. Nu har jag uppgivit den fysiska placeringen av tomaterna, mer än så kan man knappast kräva av en kund. Mitt samvete är rent och tomat-frågan är lagd till handlingarna. Skönt!

Men just som jag tänker detta noterar jag att kassörskan har stannat upp i sitt arbete och att hon ser en aning förbryllad ut. Det är som att hon försöker placera det jag just sade i någon sorts

lämplig kontext, utan att riktigt lyckas. Hennes osäkerhet varar bara ett kort ögonblick, sedan fortsätter hon oberört att registrera mina varor i kassan.

"Just det, precis!", säger hon glatt. "Längst in till vänster". För en tredje gång väljer hon att inte titta upp när hon tilltalar mig.

Kassörskans beteende gör mig en aning konfunderad. Jag försöker att dölja min sinnesstämning genom att titta runt lite i butiken, men inombords har jag den distinkta känslan av att det är något som inte riktigt stämmer. Varför verkade hon så förvånad över mitt förtydligande av tomaternas placering? Och varför envisas hon med att inte titta upp från sin datorskärm? Jag får inte ihop det.

Jag går igenom händelseförloppet i mitt huvud. Innan hennes fråga om tomaterna hade vi bara sagt ett standard-hej till varandra, vilket följdes av att jag lade upp varorna på bandet och fixade med mitt kontokort. Inget som kan förklara hennes beteende. Eller lade jag upp alla varor med streckkoden åt fel håll? Nej, det är jag alltid nog med att undvika.

En annan tanke slår mig. Kanske är det så att de tomater som är placerade på hyllan 'längst till vänster' i själva verket inte är från Sverige, utan att de har ett helt annat ursprung. Det skulle förklara kassörskans förvånade uppsyn; naturligtvis blev hon en aning ställd över hur hon skulle agera när hon insåg att fel uppgifter hade registrerats i kassan. Å andra sidan förklarar inte det hennes konsekventa ovilja till att titta upp på mig. Kanske är det snarare så att...

"Tvåhundrafyrtiosju", säger kassörskan och avbryter mina tankar. Hon knackar på en tangent och summan dyker upp i kortläsaren.

"Jaha... ja... okej", säger jag lite uppgivet och trycker OK. Det verkar som att jag kommer att behöva lämna butiken utan någon förklaring till kassörskans beteende. Snart kommer hon att ge mig ett kvitto – sannolikt utan att titta upp från sin skärm – och jag kommer att bli tvungen att gå; för alltid ovetandes och undrandes.

Jag försöker att intala mig själv att det här inte spelar någon roll; att kassörskan naturligtvis får bete sig precis som hon vill och att jag inte måste ha en förklaring till precis allt här i livet. Men mitt försök lyckas inte. Jag känner att jag måste säga någonting ytterligare, i hopp om att det skulle kunna kasta ett ljus över

situationen och ge mig någon sorts förståelse till det jag just varit med om.

Innan korttransaktionen har gått igenom beslutar jag mig därför för att säga det första som jag kommer att tänka på. Inget som har någon egentlig substans, utan bara en oskyldig fråga på det tema som nyss varit uppe.

"Är svenska tomater dyrare än utländska?" Kassörskans respons är inte den jag hade väntat mig.

Omedelbart efter att jag ställt frågan vänder hon sin blick bort från datorskärmen och tittar mig rätt i ögonen. Till en början får jag en känsla av glädje över att hon äntligen tittar hon upp från sin skärm och jag låter därför mitt ansikte lysa upp i ett leende. Men sedan ser jag att det är något som inte stämmer; det är någonting i hennes uppsyn som inte passar in. Jag känner hur mitt leende försvinner.

Jag försöker att läsa av hennes ansiktsuttryck, men jag finner det svårt. Hennes uttryck är på något vis felplacerat i förhållande till situationen och det känns som att det är ett uttryck som man egentligen bör stöta på någon helt annanstans. Jag är inte säker, men kanske ser det ut som att hon är en aning förolämpad. Kan det vara så att hon missförstod mig?

"Nej, jag menar inte...", börjar jag därför förklara. "Asså, priset på tomaterna spelar inge' roll, ja' va' bara nyfiken på om..."

Jag avbryter mig själv. Ansiktet som jag tittar på uttrycker inte förolämpning, inser jag nu, utan det uttrycker i själva verket någonting helt annat. Förstorade pupiller, perspiration i pannan, rinnande näsa, tunnelseende... Nej, kassörskan är inte förolämpad. Hon är skräckslagen; i fullständig panik.

"Eh...", säger jag förvirrat och känner att jag har svårt att processa situationen. "Jag tänkte med soltimmar och så... att det kanske var godare tomater från Spanien..."

Medan jag pratar lyfter jag instinktivt upp mina armar och visar mina tomma händer, som för att visa att jag är ofarlig. Kassörskan tolkar det däremot inte på det viset.

"K-kom inte nä-närmre!", stammar hon fram med förskräckt röst och jag ser hur hon sträcker sin skakande hand mot ett föremål vid sidan av kassan.

"Eh... e' de' där en... pepparspray?", frågar jag osäkert.

"S-stå still!", skriker hon och riktar sprejflaskan mot mig.

"Uh...", säger jag och sträcker på reflex upp mina händer ytterligare en bit så att de nu hamnar ovanför mitt huvud.

Kassörskan sträcker sig ner och aktiverar butikens högtalartelefon.

"Hjä-Hjä... K-kassa tre... Hjälp!", basunerar hon gråtfyllt ut i hela butiken.

Jag tittar mig omkring, fortfarande med uppsträckta händer, och ser att samtliga kunder och all personal tittar på mig. Ett femtiotal personer, alla stirrandes på mig, och det är knäpptyst i lokalen. Jag känner att jag måste säga någonting.

"Ja' har inte gjort nå'nting... Ja' förstår ingenting... Eh..."

Innan jag hinner komma på någonting vettigt att säga hör jag ett gäng raska fotsteg närma sig. Jag tittar bort mot ingångarna till butiken och ser fyra kraftiga poliser komma springandes i hög hastighet mot mig. Deras ansikten är sammanbitna.

Jag tar några steg bakåt och sänker försiktigt mina armar.

"Asså... vänta nu... Ja' har inte gjort någ..."

Mer än så hinner jag inte säga. Poliserna kastar sig över mig och börjar utan förevändning att släpa mig från kassan, bort mot butikens ingångar.

Mina tankar skenar och jag försöker desperat att hitta ett svar på det som har inträffat. Frågan från kassörskan... Tomaterna på bandet... Hyllan till vänster... Blicken mot datorskärmen... Just ja! Datorskärmen!

Med en kraftansträngning sliter jag mig loss från poliserna och kastar mig fram mot kassörskan. Jag griper tag i hennes datorskärm, vrider den mot mig och riktar mina ögon mot bilden. Har kassörskan suttit och tittat på det senaste Game of Thrones-avsnittet? Visar skärmen någon sorts information om mig? Har det hela varit ett bisarrt socialt experiment för att utröna hur kunderna reagerar på diverse tomat-stimuli? Nu ska jag äntligen få veta!

På skärmen ser jag ett helt vanligt kassasystem.

Jag känner återigen polisernas händer över mig; den här gången är de än mer hårdhänta. En av dem skriker någonting åt mig, men

jag hör inte vad det är som sägs. Jag har kopplat bort det som händer. Det är för ofattbart för min hjärna att processa.

Medan jag blir bortdragen ser jag hur kassörskan gråter vid sin kassa, nu omgiven av några av sina kollegor i personalen. De håller om henne och ser ut att försöka trösta henne med lugnande ord. Jag vet inte alls vad jag har gjort för något, men jag känner mig ändå skyldig.

"Jag gillar verkligen din röst!", ropar jag därför i ett sista försök att vara vänlig.

"Tyst nu", ryter den ena av poliserna. "Har du inte gjort tillräcklig skada?"